

Ondina jde

Vy lidé! Vy netvoří!

Vy netvoří jménem Hans. S tím jménem, které nikdy nedokáží zapomenout.

Vždycky, když jsem procházela mýtinou a větve se rozvíraly, když mi pruty sešlehávaly vodu z paží, listy olizovaly kapky z vlasů, narazila jsem na jednoho, který se jmenoval Hans.

Ano, tuto logiku jsem se naučila, že jeden se musí jmenovat Hans, že se tak jmenujete všichni, jeden jako druhý, a přece jen jeden. Vždycky je to jen jeden, který má tohle jméno, na kterého nemohu zapomenout, i kdybych na vás všechny zapomněla, v úplnosti a nadobro, jako jsem vás v úplnosti milovala. A když vaše polibky a vaše semeno dávno budou smyty a odplaveny velkými vodami – deštěm, řekami, moři – přece tu ještě bude jméno, které se bude obnovovat pod vodou, protože nemohu přestat a musím ho volat, Hansi, Hansi...

Vy netvoří s pevnými a neklidnými rukama, s krátkými bleďými nehty, s rozřepenými nehty s černými okraji, s bílými manžetami kolem zápěstí, s vytaženými pulóvry, jednoduchými šedivými obleky, hrubými koženými kazajkami a volnými letními košilemi! Ale chtěla bych být přesná, vy netvoří, a projednou vás vykreslit s pohrdáním, protože se nikdy nevrátím, protože už se nevrátím, na vaše kývnutí neodpovím, na žádné pozvání ke sklenici vína, k nějaké cestě, k návštěvě divadla. Nikdy se nevrátím, už nikdy neřeknu ano a ty a ano. Všechna tato slova už nebudou, a možná vám řeknu proč. Protože otázky přece znáte a všechny začínají „proč“? V mém životě nejsou žádné otázky. Miluji vodu, její hustou průzračnost, zeleň ve vodě a tvory bez řeči (tak bez řeči budu brzy i já!), své vlasy mezi nimi, v ní, spravedlivé vodě, v lhostejném zrcadle, které mi zakazuje na vás pohlížet jinak. Mokrá hranice mezi mnou a mnou...

Nemám od vás žádné děti, protože jsem neznala žádné otázky, žádný požadavek, žádnou opatrnost, úmysl, žádnou budoucnost a nevěděla jsem, jak se zaujímá místo v jiném životě. Nepotřebovala jsem, aby mě někdo živil, ani žádné přísahy či ujišťování, jen vzduch, noční vzduch, vzduch mořských břehů, hraniční vzduch, abych se mohla vždycky znova nadechnout pro nová slova, nové polibky, pro stvrzování bez konce: Ano. Ano. Když došlo k přiznání, byla jsem odsouzena k lásce; když jsem se jednoho dne vymanila z lásky, musela jsem se vrátit zpátky do vody, do toho živlu, v kterém si nikdo nepostaví hnízdo, nikdo nesklene střechu nad trámy, nikdo se nepřikryje plachtou. Nikde nebýt, nikde nezůstat. Ponořit se, odpočívat, nemít zapotřebí vynakládat na pohyb sílu – a jednoho dne se rozpomenout, znovu se vynořit, projít pasekou, spatřit ho a říct „Hans“. Začít začátkem.

„Dobrý večer.“

„Dobrý večer.“

„Jak daleko je k tobě?“

„Je to daleko, daleko.“

„I ke mně je daleko.“

Opakovat pořád jednu chybu, dělat pořád tu jedinou, kterou jsme poznamenáni. A co je pak platné, je-li člověk omyt všemi vodami, vodami Dunaje a Rýna, Tiberu a Nilu, světly vodami ledových moří, inkoustovými vodami oceánů a čarodějných mořských ok? Prudké ženy lidí ostří své jazyky a blýskají očima, mírné lidské ženy uroní pár slz, ty to

také dokáží. Ale muži k tomu mlčí. Pohladí svoje ženy a svoje děti oddaně po vlasech, otevrou noviny, projdou učty nebo si naplno pustí rádio, a přece i nad ním slyší tón moušle, fanfáru větru, a pak ještě jednou, později, když je v domech tma, zvednou se tajně, otevrou dveře, pozorně poslouchají, aby doslechli až na konec chodby, na konec alejí, a teď to slyší docela zřetelně: Bolestný tón, volání z dálky, tajemnou hudbu. Přijď! Přijď! Jen jednou přijď!

Vy netvoří se svými ženami!

Neřekl jsi snad: Je to peklo, a proč u ní zůstávám, to by nikdo nepochopil. Neřekl jsi snad: Moje žena, ano, to je úžasný člověk, ano, potřebuje mne, nevěděla by, jak beze mne žít – ? Neřekl jsi to snad? A nezasmál ses a neřekl rozpuště: Nikdy to nebrat na těžkou váhu, nikdy nic takového nebrat na těžkou váhu! Neřekl jsi snad: Takhle by to mělo být vždycky a to druhé by nemělo být, to neplatí! Vy netvoří se svými způsoby řeči, pátráte, jak to říkají ženy, aby vám nic nechybělo, aby byl svět kulatý. To vy z žen děláte milenky a manželky, ženy na jeden den, ženy pro konec týdne, ženy na celý život a připustíte, aby z vás dělaly své muže. (To možná stojí za jedno probuzení!) Vy se svou žárlivostí na vaše ženy, se svou namyšlenou shovívavostí a tyranii, se svým hledáním záštity u vašich žen, vy s vašimi penězi na domácnost a vašimi hovory na dobrou noc, těmi berličkami, tím pocitem, že máte pravdu proti všemu, co zůstalo venku, vy s vaší nacvičenou bezmocí a bezmocně roztržitým obětím. Nad tím jsem žasla, že dáváte svým ženám peníze na nákup a na šaty a na letní cestu, to ji pozvete (pozvete ji, platíte, to se rozumí samo sebou). Kupujete a dáváte se koupit. Při pohledu na vás se musím smát a žasnout, Hansi, Hansi, nad vámi malými studenty a hodnými pracovníky, kteří si berete ženy jako spolupracovnice, to pracujete pak oba, každý získává chytrost na jiné fakultě, každý se dostává nahoru v jiné továrně, namáháte se oba, dáváte peníze dohromady a zapřaháte se před budoucnost. Ano, k tomu si také berete ženy, abyste budoucnost pojistili, aby měly děti, to se rozněžníte, když obcházíte s dětmi v těle božácné a šťastné. Nebo zakážete svým ženám mít děti, nechcete se dát ničím rušit a spěcháte do stáří se svým nespořeným mládím. Ó, to by stálo za velké probuzení! Vy podvodníci a vy podváděné! Se mnou to nezkoušejte. Se mnou ne!

Vy s vašimi múzami a soumary a vašimi učenými rozumnými družkami, které připouštíte k rozhovoru... Můj chechtot dlouho rozvířoval vodu, kloktavý chechtot, který jste vylekaně napodobili někdy za noci. Protože jste věděli odjakživa, že je to k smíchu i k úleku a že si sami vystačíte a že jste nikdy nesouhlasili. Proto je lepší v noci nevstávat, neprojit chodbou, nenaslouchat na dvoře ani v zahradě, protože by to nebylo nic než přiznání, že ještě víc než čím jiným se člověk dá svést bolestným tónem, zvukem, vábením a touží po něm, po té velké zradě. Nikdy jste nebyli se sebou srozuměni. Také ne s vašimi domy, se vším pevně ukotveným. Tajně jste se radovali z každé cihly, která uletěla, z každého zhroucení, které se rýsovalo. Rádi jste si pohrávali s myšlenkou na fiasko, na útěk, na hanbu, na osamělost, které by vás osvobodily od všeho stávajícího. Příliš rádi jste si s tím v myšlenkách pohrávali. Když jsem přišla, když mě ohlásil závan větru, tu jste vyskočili s vědomím, že hodina je nablízku, hanba, vyobcování, zkáza, všechno nesrozumitelné. Svolávání ke konci. Ke konci? Vy netvoří, milovala jsem vás za to, že jste věděli, co to volání znamená, že jste se nechali volat, že jste nikdy nebyli srozuměni sami se sebou. A já, kdy já byla srozuměna? Když jste byli sami, docela sami a vaše myšlenky nemyslyly nic užitečného, nic upotřebitelného, když o pokoj pečovala lampa, vznikla světlna,

místnost byla vlhká a zakouřená, když jste tu tak stáli ztracení, navždy ztracení, ztracení, protože jste pochopili, pak nadešel můj čas. Mohla jsem vstoupit s pohledem, který vyzýval: Mysli! Bud'! Vyslov to! – Nikdy jsem vám nerozuměla, pokud jste měli jistotu, že vám rozumí každý druhý. Říkala jsem: Nerozumím ti, nerozumím, nemohu rozumět. Trvalo to nádhernou velikou chvílí, že vám nerozuměli a že jste sami nerozuměli, proč se děje to či ono, proč hranice a politika a noviny a banky a burza a obchod a tak pořad kolem dokola.

Neboť já rozuměla vysoké politice, vašim idejím, vašemu smýšlení a názorům, to vše jsem velmi dobře chápala a ještě něco navíc. Právě proto jsem nerozuměla. Tak dokonale jsem rozuměla konferencím, vašim výhrůžkám, důkazům, obránám, až se už nedaly vůbec pochopit. A právě to vás udržovalo v napětí, nesrozumitelnost toho všeho. Neboť to byla vaše skutečná, velká skrytá představa o světě, a já z vás vaši velkou ideu vyčarovala na světlo, vaši nepraktickou ideu, ve které se objevoval čas se smrtí a hořely plamenem a všechno spálily, pořádek krytý zločiny, noc zneužívanou ke spánku. Vaše ženy, nemocné z vaší přítomnosti, vaše děti, odsouzené vámi k budoucnosti, ti vás nenaučili smrti, jenom vám ji po troškách přibližovali. Ale já vás naučila jedním pohledem, když všechno bylo dokonale jasné a zuřivé – řekla jsem vám: Je v tom smrt. A: na tom pracuje čas. A zároveň: Jdi, smrti! A: Zastav se, čase! To jsem vám řekla. A ty jsi mluvil, můj milovaný, zpomaleným hlasem, dokonale pravdivý a zachráněný, osvobozený od všeho, co bylo mezi tím, mohl se projevit tvůj smutný duch, ten smutný, velký, který je jako duch všech ostatních mužů a neurčený k použití. A protože já nejsem určena k žádnému použití a vy jste si neuvědomovali, že byste k nějakému byli určeni, bylo mezi námi všechno dobré. Milovali jsme se. Byli jsem stejného ducha.

Znala jsem muže, ten se jmenoval Hans, a byl jiný než všichni ostatní. A ještě jednoho jsem znala, ten byl také jiný než všichni ostatní. Pak jednoho, ten byl úplně jiný než všichni ostatní a jmenoval se Hans, milovala jsem ho. Setkali jsme se na pasece a odešli jsme jen tak, bez cíle, bylo to v krajině u Dunaje, jel se mnou na obřím kole, bylo to ve Schwarzwaldu, pod platany na velkých bulvárech, pil se mnou pernod. Milovala jsem ho. Stáli jsme na nějakém severním nádraží a vlak odjížděl před půlnocí. Nemávala jsem; udělala jsem rukou znamení pro konec. Pro konec, který nemá konce. Nikdy to nebylo u konce. Klidně se má to znamení udělat. Není to smutné znamení, nepokrývá nádraží a dálnice smutečným flórem, méně než klamavé mávání, kterým toho tolik končí. Jdi smrti, a zastav se, čase. Nepoužívat žádné kouzlo, žádné slzy, žádné lomení rukama, žádné přísahy, prosby. Nic z toho. Příkaz zní: Spolehnout se, že oči postačí očím, že postačí určitá zeleň, že postačí to nejlehčí. Tak být poslušen zákona a nikoli citu. Být poslušen osamělosti. Tě, kam mě nikdo nebude následovat.

Jestlipak rozumíš? Tvou osamělost nikdy nebudu sdílet, protože je tu ta moje, zdaleka, do daleka. Nejsem stvořená k tomu sdílet vaše starosti. Ne tyto starosti! Jak bych je kdy mohla uznat a neznat při tom svůj zákon? Jak bych kdy mohla uvěřit na důležitost všeho, do čeho jste se zapletli? Jak vám věřit, dokud vám opravdu věřím, beze zbytku věřím, že jste víc než vaše slabé ješitné výroky, vaše nízké činy, vaše zpozdilá podezření. Vždycky jsem věřila, že jste víc, rytíři, modly, nepřilíš vzdálení od duše, hodní nejkrálovštějších jmen. Když ti už nic k tvému životu nenapadalo, tenkrát jsi mluvil pravdu, ale opravdu jenom tenkrát. Pak vystoupily všechny vody z břehů, zvedly se řeky, lotosy začaly hned kvést a potápět se po tisících a moře bylo jediný mocný vzdech a bilo, bilo, útočilo proti pevnině, až se jeho slabiny pokryly bílou pěnou.

Zrádci! Když nic už nepomáhalo, pak pomohlo urážení. Pak jste najednou věděli, co vám na mně bylo podezřelé, voda a závoje a co se nedá zachytit. Pak jsem najednou byla nebezpečí, které jste ještě včas rozpoznali, a ztracená jsem byla a všeho jste obratem ruky litovali. Litovali jste na kostelních lavicích, před svými ženami, dětmi, před vaší veřejností. Hrdinně jste před vašimi nejvyššími instancemi litovali všeho, co se mnou souviselo, a upevnili všechno, co ve vás znejistilo. Byli jste v bezpečí. Rychle jste vztyčili oltáře a obětovali mne. Chutnala má krev? Chutnala trochu po krvi feny a trochu po krvi bílé velryby? Po jejich mlčení?

Buďte zdraví! Jste velmi milováni a mnoho je vám odpuštěno. Ale nezapomeňte, že jste mne povolali do světa, že se vám o mně zdálo, o té jiné, o tom jiném, o vašem duchu a ne o vašem těle, o neznámé, která na vašich svatbách spouští nářek, přichází s mokřým nohama a vy se obáváte, že zemřete od jejího políbení, tak, jak si přejete zemřít a nikdy už neumíráte: nespořádaně, unešeně a z nejvyššího rozumu.

Proč bych to neměla vyslovit, ukázat, jak jste hodni pohrdání, než půjdu.

Vždyť už jdu.

Protože jsem se s vámi ještě jednou shledala, slyšela vás mluvit v řeči, kterou se mnou nemáte mluvit. Má paměť je nelidská. Na všechno jsem musela myslet, na každou zradu a každou nízkost. Na těchže místech jsem se s vámi shledala; tam, kde kdysi byla světlá místa, zdála se mi být místa hanby. Co jste to učinili! Byla jsem zticha, neřekla jsem ani slovo. Řekněte si to sami. Hrstí vody jsem pokropila ta místa, aby se zazelenala jako hroby. Aby nakonec zůstala světlá.

Ale takhle nemohu jít. Proto mi ještě jednou dovoluje povědět o vás nakonec něco dobrého, aby loučení nebylo takové. Aby se nic neloučilo.

Vzdor všemu byla dobrá vaše řeč, vaše bloudění, vaše zaujetí, to, že jste rezignovali na celou pravdu, aby mohla být vyslovena poloviční, aby světlo dopadlo na jednu polovinu světa, kterou ještě ve svém zaujetí dokážete vnímat. Tak odvážní jste byli a odvážní proti druhým – a zbabělí ovšem také, a často odvážní, abyste nevypadali zbabělí.

Když jste viděli, že ze sporu vzejde neštěstí, hádali jste se přesto dál a trvali na svém slově, ačkoli jste z toho nemohli mít žádný prospěch. Vedli jste spory proti vlastnictví a pro vlastnictví, pro nepoužívání násilí a pro zbraně, pro nové a pro staré, pro řeky a pro regulaci řek, pro přísahu a proti přísahání. A víte přece, že se obracíte proti svému mlčení a děláte to přesto dál. Snad je to chvályhodné.

Ve vašich těžkopádných tělech je třeba chválit vaši něžnost. Něco zvlášť něžného se objeví, když prokážete nějakou laskavost, uděláte něco dobrého. Vaše něžnost je mnohem něžnější než všechna něha vašich žen, když dáte své slovo nebo někomu nasloucháte a chápete ho. Vaše těžká těla tu sedí, ale vy jste úplně bez tíhy, a váš smutek a váš úsměv mohou vypadat tak, že dokonce bezmezná podezřívavost vašich přátel se nemá na okamžik čím živit.

Pochválit je třeba vaše ruce, když berete do ruky křehké věci, zacházejte s nimi šetrně a umíte je uchovat, a když nosíte břemena a odklízíte něco těžkého z cesty. A dobré je, když ošetřujete těla lidí a zvířat a přeopatrně odklízíte ze světa nějakou bolest. Z vašich rukou vychází tolik omezeného, ale také ledacos dobrého, co bude svědčit ve váš prospěch.

Obdivuhodné také je, když se skláníte nad motory a stroji, děláte je a rozumíte jim a vysvětlujete je, až z toho pro samé vysvětlování je zase tajemství. Neřekl jsi snad, že je to tento zákon a tato síla? Nebylo to dobře a krásně řečeno? Nikdy už nikdo nebude tak umět mluvit o prouděch a silách, o magnetech a mechanismech a o jádrech všech věcí.

Nikdy už nikdo nebude tak mluvit o živlech, o vesmíru a všech souhvězdích.

Nikdy nemluvil nikdo tak o zemi, o její podobě a jejích staletích. V tvých slovech bylo všechno tak zřetelné: krystaly, sopky a popel, led a vnitřní žár.

Nikdo tak nikdy nemluvil o lidech, o podmínkách ve kterých žijí, o jejich poddanství, majetku, ideách, o lidech na této zemi, na nějaké bývalé a nějaké budoucí zemi. Bylo správné tak mluvit a tolik toho vzít v úvahu.

Nikdy netkvělo tolik kouzla na předmětech, jako když ty jsi mluvil a nikdy neměla slova takovou převahu. Řeč se také tebou uměla bouřit, uměla bloudit nebo mohutnět. Se slovy a větami jsi dokázal všechno, dorozuměl ses s nimi nebo jsi je proměnil, něco jsi nově pojmenoval; a předměty, které nerozumějí přímým slovům ani nepřímým, se jimi málem pohybovaly.

Ach, tak dobře hrát si neumí nikdo, vy netvoří! Všechny hry jste vynalezli, hry čísel a hry slov, hry snů a hry lásky.

Nikdy tak nikdo nemluvil sám o sobě. Skoro pravdu. Skoro vražednou pravdu. Skloněn nad vodou, bezmála připraven to vzdát. Svět už je temný a já si neumím připnout šňůru mušlí. Nebude žádná paseka. Ty jiný než ostatní. Jsem pod vodou. Jsem pod vodou.

A teď jde někdo nahoře a nenávidí vodu a nenávidí zeleň a nechápe a nikdy nepochopí. Jako já nikdy nepochopila.

Skoro oněmělá,
skoro ještě
slyšící
volání.

Přijď. Jen jednou.
Přijď.

PŘIJDE SMRT (Nedokončeno)

Naše babičky Anna a Elisabeth jsou už po smrti celá léta i naši dědové Franz a Leopold jsou mrtví, sestřenice a bratraci o tom vědí. Jsme velká rodina a můžeme vyjmenovat řadu úmrtí i narození, dokonce sem patří i takové události jako úmrtí našeho stettenského lékaře dr. Kilba a zavraždění dr. Bärenthala v Hausenu. Naši mrtví jsou rozestí po řadě hřbitovů, naše Dušičky, naše pamětní dny, některými zapomínané, jiné přece jen vždycky připomenou, jako sestřenice Liza a sestřenice Alwina. V našich venkovských staveních i městských obydlích leží fotoalba s nalepenými snímky, jsou v nich mrtví, dokonce mrtví jako nemluvnata, náš bratranec Ernst, náš bratranec Mottl, jednomu bylo dvacet, druhému dvaatřicet a byl přiřazený a v tomhle věku zemřel, na bitevním poli nebo jen u hlohového křoví, zaskočení na procházce zbloudilou kulkou, nic přesného nevíme. Náš zármutek je nerovnoměrný, na některé mrtvé jsme dokonce zapomněli, například tetě Mitzi se jednoho dne muselo připomenout, že teta Marie z jiné větve rodiny je už léta nebožkou, zapomněla na to nebo to nikdy nevzala pořádně na vědomí, ačkoliv se jinak spolehlivě vyzná, zvláště v úmrtích a narozeních a ovládá svoje účetnictví. Takovéhle nedbalosti si dovolili i Wera a Angela, a především Eugen, kteří žijí odděleně od rodiny a s jejími členy si taktak vyměňují pohlednice vánočních pozdravů, jsou často na cestách i v jiných zemích a založili nové rodiny, o kterých ví rodina jen z doslechu.

Naše rodina, to je její jediný zřetelný zákon, je tu kvůli mrtvým, kvůli astrám, při svatbách kvůli svatebnímu servisu, sklenkám na likér nebo sadám přiborů, a kvůli blahopřáním, kterými v jistých dnech zatěžuje poštu, při narozeních, křtinách, narozeninách a svátcích matek. Naše rodina se zmocňuje smrti, nemoci, a kéž by jí navždy zůstaly nepochopitelné.

Naše rodina se zmocnila smrti Ernsta, který falšoval doklady u pojišťovny a proto se oběsil, a zmocnila se smrti čtyřleté holčičky Rikki, která se dostala mezi řemeny elektrické řezačky krmiv a zmrzačení podlehla. Naše rodina není jen součet nás všech nebo jedna větev a zlomek rodiny, ale obrovská houba, paměť, která vsává všechny příběhy a z toho tvoří vlastní příběh. A docela vespod, v její vlhkosti, v její zdůřelé paměti sedí jeden každý z nás, anonymní a živený ve své anonymitě.

Neboť když se nám zjeví smrt v srozumitelné podobě, ohlásí se nám tím, že přejde přes někoho z naší rodiny. Když leží v poštovní schránce obálka, když pod hromádkou pošte restanté vyčnívá smuteční ořízka, když se zpráva objeví na konci obyčejného dopisu: „PS. Viš, že strýc Karl před deseti dny zemřel na rakovinu žaludku, hrozně zkusil, bylo to vysvobození,“ pak se rodina chopí svých práv a vyčaruje před námi v několika tazích jeho život, život strýce Karla: kdysi byl nějaký čas v Německu jako dělník, pak se oženil s tetou Resi, strýc Karl se potahoval za ušní lalůček, večer hrál v hospodě karty, byl kvartální piják, když zemřel dědeček, nešel mu na pohřeb, pořád se hádal se strýcem Hansem kvůli zahradě, kvůli ovoci, strýc Karl měl pěkný hlas, hrál na loutnu a strýc Karl, teď zemřelý, teď pod astrami, před třemi desetiletími obdařen souborem likérových skleniček, teď minutou ticha, mezi dvěma činnostmi, dvěma dopisy odjinud, dvěma nesouvislostmi.

Naše rodina, bez měřítka, bez vymezení, přikládá svoje měřítka na životy, jeden to dotáhl daleko, druhý to nikam nepřivedl, jeden je hanbou celé rodiny a jiný těžkým břemenem a tajné zprávy a tajné úsudky se šíří dál a ---. Přejde smrt a neučiní tomu přítrž. Neboť přestože paměť lidí nestačí, je tu paměť rodiny, úzká a omezená, ale poněkud

delší, poněkud věrnější. Věrná z nouze kvůli malé nesmrtnosti obnášející půl století, pak také ona zapomene na astry pro nejstarší mrtvé, na zimostráz a starost o něj. Do jisté míry bdí rodina i nad jménem, ačkoliv se nedá s určitostí říci, proč v této rodině jsou přípustná jen určitá jména, a jiná ne. Také přiřazení a přidvané se podle toho řídí a jmenují se Trude, Peter, Franz, často Elisabeth, často Stefanie, Josefina, Therese, ačkoli smějí používat celé jméno jen před úřady a při důležitých obřadech. Jméno pro všední den a denní použití je Lisi a Lisa, Steffi, Fini a Resi, k nim se připojují Anni, Rosi a Edi. Jen jednou byla rodinná jména v nebezpečí, když se strýc Peter zasnoubil v roce 1925 se slečnou, která si říkala Mary, a pak ještě jednou, když bratranec Ernst na poslední dovolené před svou smrtí vyděsil rodinu zprávou, že se chce oženit s dívkou jménem Karin pocházející z Uelzenu u Hannoveru. Tato Karin, která v roce 1957 přijela navštívit příbuzné svého mrtvého ženicha, se zamilovala na konci svého pobytu, ale do letního hosta z Porýní, a odjela s tím člověkem jménem Wolf-Dieter zpátky do končin, kde nechť její jméno lépe prospívá, než by mohlo tady.

V naší rodině se vyskytují přinejmenším dva vrazi, dva zloději a tři děvky, ačkoliv to na naší rodině vůbec není vidět, naše rodina zaplatila historii a politice svou daň, bez předchozí úmluvy poslala do každé strany jednoho svého člena a někdy i víc. V naší rodině byly zastoupeny všechny ideje, i když ne ve své nejvyšší a nejformulovanější podobě, nýbrž v popularizované, naše rodina po idejích šlapala a ohýbala je po svém, a jednoho dne měla svoje monarchisty i anarchisty, svoje socialisty, komunisty. Pak přišla doba, kdy měla svoje nacisty a antisemity, ty pomatence a drancovatele a vrahy, a zároveň měla i oběti a někdy byli někteří obojí najednou, jako strýc Sepp, který měl jednu z prvních nacistických stranických legitimací v zemi, ale za války se s nacisty pohádal kvůli fůře dřeva a skončil v koncentráku, oběť čeho, to nikdo neví ---

Ale naše rodina, a v tom je její kouzlo, nemá ponětí o idejích, které pomáhala vysedět, kterým pomáhala na světlo, které pomáhala žít. Naše rodina je velké tělo bez hlavy, které se vleče časem, kterému se ušekávají údy a nové dorůstají. Je bezhlavý netvor s příslušnými ministerstvy a vírami, morálními zákony a zákoníky, a v jistém smyslu je naše rodina také svěťice, protože se na ni často odvolávají, zdá se být něčím nedotknutelným, božským, a to všechno jen proto, protože se rozvětvila, protože se v křoví na břehu Gaily dva spojili nebo že strýc Edi udělal tetě Fini v opilosti ještě jedno dítě. To všechno opravňuje naši rodinu, mít zákonný nárok na svět, tato země jí patří a nikdo by se neodvážil zpochybňovat její nárok. Neboť naše nesvaté-svatá rodina je nevědomá a nevinná, není tím, co jsou jednotlivci, ale ona, která je souhrn všech, se hrdě vypíná a vítězně nese naše jméno. Ano, patříme jí, je lepší než my, ne jenom idea, ale něco učiněného tělem.

Je třeba tetu Lisi dopravit do domova důchodců. Sestřenice Rosi porodila dvojčata, dvojvaječná, dvě děvčátka jménem Erna a Alwina. Buď Bohu díky za všechno. Strýc Sepp je letos po třetí ve špitále. Vzdycháme, když někdo musí do špitálu, provzdychá to celá rodina, která se v nemocech opravdu zabydlela. Kdyby se kolem nemocí tak nevzdychalo a nenaříkalo, museli bychom předpokládat, že všichni žádostivě čekají, až zase někdo onemocní. Teta Erna musí okamžitě odjet do K. hlídat děti, protože Rosi onemocněla. Všem o tom píše, vystřídá ji teta Lisa a nakonec si Fanny, naše nejstarší sestřenice, musí vzít všechny děti k sobě a žít je, dokud se Rosi neuzdraví. Když je nemocná Fanny, přijede ale jen teta Maiza, ó, existují nepsané zákony! V každé rodině se vždycky vyskytuje několik žen, které hlídají všechny děti, prodělávají všechny nemoci, musí vždycky přispěchat na pomoc, a takové, které musí pomáhat méně, ale zato se starají o jiné věci. Například naše sestřenice Maiza a Wine se starají o to, aby v rodině bylo vždycky dost příležitostí k hovoru o věcech zakázaných a neřestných. Celá

rodina se v jednom kuse pohoršuje nad nejstaršími i novými zprávami stran obou našich sestřenic. Maiza se dala rozvést, běhala za farářem, spala s půlkou vesnice a podle tety Lisy „teď už o ni nikdo nezavádí“, takže si od té doby vydrží italské zedníky a obchodní cestující, kteří projíždějí údolím. Wina je nejmladší a přítom má už potřeť poměr se ženatým mužem. Rodina rozlišuje verze vhodné pro klepy a pravé skutečnosti Winina zavrženíhodného života, rodina dovolí pravdě vydrat se na povrch jen částečně, ale její členové mezi sebou jsou o to krutější, pohotoví s rozsudky a vysazení na podrobnosti. Každý v rodině je rodinou souzen, existují dychtiví žalobci a obhájci i obecnost, a v každém jednotlivém případě je každý něčím jiným, obhájce je někdy divákem, žalobce někdy obhájcem.

Kdo viní Maizu, toho Wina nerozčiluje, jen starší jsou přísní na všechny a dovolí pouze mrtvým projasnit se na zářné vzory. Naši dědové už jsou zjasnění stejně jako naše báby, o praprarodičích vůbec nemluvě, těm rostou už křídla a z velké vzdálenosti vrhají světlo — —

Občas, někdy celá léta, se jedna část rodiny stydí za jinou. Náš strýc Edi se stydí před svou ženou, naše teta Erna se stydí za jeho rodinu a bratranec Edi se stydí za strýce Ediho a tetu Ernu i všechny jejich děti, stydí se před cizími lidmi, landraty, okresními soudci, letními hosty, a každý má svůj důvod. Strýc Edi se stydí, protože teta Nana kradla dýně na poli, které patří příbuznému tety Erny, a stydí se, protože Fredi je komunista a baví se přes plot o „podařené vládě“, o penzistech a gážístech, a přítom má na mušce strýce Seppa, který žije ze své penze a Fredimu stoupne vždycky krev do hlavy, když mu někdo připomene Seppa, který byl v SA a v „Jugoslávii se účastnil bůhví jakých akcí“, o akcích byla často řeč a Sepp taky ustavičně mluví o oficierech a Židech, kteří zavinili, že válka skončila prohrou, a každý večer opakuje před spaním svým dětem: Rakousko je naše vlast, ale Německo naše otcina, a posílá děti do spolku, který je zakázaný, a tam se ještě jednou učí, co on se naučil až v dospělém věku, zpívá zase písně, rozvinovat vlajky, zapalovat táboráky, a teta Resi, která o tom také ví, vrtí hlavou, a jelikož o tom ví, ví to pod pečeti mlčenlivosti i celá rodina: tohle dobře neskončí. Aspoň by z toho měl vynechat děti. Děti. Děti. Teta Erna říká, ono se to nebude jíst tak horké, a dává to dál. A všichni dávají dál, že Irg ještě pořád věří, že je Hitler na živu a že všechno co dnes stojí v novinách, je podvod a klam, to říká taky Peter, a Hansi říká, že s politikou nechce mít nic společného, Irg říká, když se půjde na Rusy, jdu hned zase, Rusy zná, byl na Kavkaze, z naší rodiny jich bylo v Rusku pět, ti Rusy znají, dva byli ve Francii, ti znají Francouze, dva v Norsku a v Řecku, ti vědí všechno o Norech a Řecích. Všichni mají značnou nedůvěru k zemím, které znají, a konečkonců jsou naši mrtví v Rusku a v Řecku a v Polsku a ve Francii a od těch už se nedozvíme, co si myslí, a Kurt a Seppi byli jednou v Itálii na velkém hřbitově v Aprilii a položili tam květiny na Hansův hrob, vyprávějí, a vypráví se to dál, že hřbitov je velmi dobře udržovaný, velmi krásně opečovávaný a obrovský, mohutný hřbitov, skoro se nechce věřit, jak velký, a velmi dobře udržovaný. Naše rodina má smysl pro velikost, pro velké doby a všechno, co je mocné.

Ale o řeči naší rodiny, neboť jak by bylo možné pochopit naši rodinu, kdybychom neznali její řeč, a ta je stará a divoká a stojatá a vtlučená do přísloví a tato řeč se občas jako všechny řeči už dávno nevztahuje k nějakému předmětu a někdy se ocitá přesně tam, kde pramení poezie.

Tohle je řeč naší rodiny:

Fredi nestojí za zlámanou grešli.

Erna, ta je jako ze škatulky.

Co říká Hans, nemá hlavu ani patu.

Slyšíme růst trávu a někdy si myslím, že mě trefí šlak, a Ježíšmarjá Josef, když si jí bral, neměla ani niť, jednou kurva, vždycky kurva, oplať vám to Pánbu, v nouzi čert i mouchy chytá. Naše rodina, ta papouškuje kde co, mluví od nevidim do nevidim, kecá a kecá, v kuchyních, ve sklepích, v zahradách, na polích, člověk vůbec nechápe, o čem můžou pořád tolik povídat, ale svými řečmi naplňují svět —

— Teta Erna stojí už zase u plotu se sousedkou, strýc Sepp si vypije svou butylku šnapsu u strýce Ediho v hospodě, povídají o senu, o horkých obkladech, o počasí, o zabíjačkách, o obecních záležitostech, o nájmech, o odborech. Naše rodina už se postará, aby nic na světě nezůstalo neprobráno a také má o všem své vlastní mínění, to si nenechá vzít, jen někdy jí na chvíli, na sedm let, určitý díl toho mínění zakázali, teď ho ale zase má, naše rodina má všechny předsudky na světě, kdyby jich nebylo, přivedla by je na svět, vymyslela všechny ukrutnosti, v naší rodině se říká: tu nebo toho by měli pověsit, nebo udat, nebo ten si nic lepšího nezaslouží, a přece je v naší rodině i rys mírnosti, její slzy, tady se už plakalo a vzlykalo nad špatností světa, nad pošlou krávkou, nad tetou Marií, nad Maizíným neštěstím, naše rodina nejraději pláče sama nad sebou, nad tím, co se jí zlého děje, solva kdy nad tím, co se děje ostatním, to jí běhá příjemný mráz po zádech: už jste to slyšeli, Tallera našli v Horním údolí se třema bodnými ranama v břiše. Naše rodina si vychnutává špatné zprávy, žádné město jí nebylo dost bombardované, žádný počet mrtvých dost velký, vždycky ještě ten počet zvyšovala, ze sta mrtvých udělá tisíc, aby bylo mrazení větší, bahní se a ryje v neštěstí, ale abychom jí nekřivdili, dokonce i vlastní neštěstí přehání, bolesti, které člověk zažil — —

V naší rodině musí být každý někomu podobný, to je zákon, už o nejmenších dětech se říká, komu jsou podobné, Noně nebo strýci Hansovi, pohřbenému v Aprilii, nebo tetě Anně. Největší pocta připadá tomu, kdo smí být podobný Noně, jedné z našich babiček, kterou ale vždycky obklopuje atmosféra strachu, když se o ní mluví, která se podle všeho zdála nejhodnější, aby se jí připisovala většina rodinných tajemství. Tu a tam někdo naznačí, jak byla tvrdá, že nedala vnoučatům ani kousek cukru, jak byla osamělá a chytřejší než ostatní, jak četla knihy a znala všechno z historie, o Rudolfu Habsburském a císaři Maxmiliánovi, o princí Eugenoví, a jak nahlas a zřetelně si ve své ložnici celé hodiny četla z dějepisné knihy, nikdo k ní nesměl a nikdo jí nesměl tykat, nakonec myslela, že jí všichni chtějí otrávit a že se proti ní chystá spiknutí, tenkrát teta Erna pořád plakala, protože skoro uvěřila, že si ostatní také myslí, že chce Nonu otrávit, a strýc Peter odmítal vkročit do domu, protože si to nedal líbit, být vlastní matkou označován za vraha — —

Byla bych hodna náležet k nějaké rodině, kdybych vyrazovala její vrahy, udávala její zloděje? Je samozřejmě možné obvinít cizí rodiny z jejich zločinů a pochybení, ale vlastní rodinu s podebrnými nádory plnými hnisu, ne, tu nikdy nezradím. A přece mám možnost vidět na naší rodině víc než na každé jiné. Pro naši rodinu mi vyrostlo velké oko, velké ucho jsem nabyla pro její promluvu, padlo na mne velké mlčení o tolika věcech, které je z nejbližší blízkosti třeba zamlčet.

Mlčme. Naše rodina, která se na zemi rozprostřela jako lidstvo uprostřed cizích bytostí, naše rodina, díky které je svět nevyčlelitelný.

Já a My. Nemám už na mysli někdy jen My? My ženy a My muži, My duše, My prokletí, My lodníci, My slepci, My slepí lodníci, My vědoucí. My s našimi slzami, ješitnostmi, přáními, nadějemi a zoufalstvím.

My nedělitelní, rozdělení každým jednotlivcem, a přece My. Nemyslím snad My jdoucí proti smrti, My provázení mrtvými, My klesající, My marní?

V tolika okamžicích jsme My. Ve všech myšlenkách, které už nejsem schopná myslet sama. V slzách, které nemají být prolité jenom kvůli mně.

Přejeme Nám k Novému roku. Přejeme Nám, aby se Rosi dařilo líp, přejeme tetě Erně klidnou smrt. Bojíme se strýce Ediho. Myslíme často na Nanu.

Nana, která se mihala dvěma stín a míchala pití pro dobytek a vyháněla ho ke studni. Nana, která říkala: Ach Bože, ach Bože. Takhle začínala každá její věta. Nana, která se zbláznila a museli ji připoutat k posteli. Která byla v blázninci, která se bála, že zemře hladu, která ukradla dýni na poli souseda. Tak málo o Naně, tak všechno o Naně, kdo byla, kdo je naše mrtvá?

Nepotrestejte ji. Netrestejte nás kvůli nikomu. Pokolení zmijí, vyvolení, to jsme my, které by někdo rád rozšlapal a jiný se domnívá, že je předurčeno k velkým věcem. Pořád my, chci být milována kvůli všem.